

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет іноземної філології
Кафедра англійської мови

ДИПЛОМНА РОБОТА

магістра

**з теми: «РОМАН КІНГСЛІ ЕМІСА «ЩАСЛИВЧИК ДЖИМ» У
КОНТЕКСТІ РУХУ «СЕРДИТИХ МОЛОДИХ ЛЮДЕЙ»**

Виконала: магістрантка 2 курсу,
групи Ang1- M20p
спеціальності 014 Середня освіта
(Мова і література (англійська)
за освітньо-професійною програмою
Середня освіта (Англійська мова і зарубіжна література)

Григорська Василина Іванівна

Керівник: **Шаповал Ольга Григорівна,**
кандидат філологічних наук,
старший викладач кафедри
германських мов і зарубіжної літератури

Рецензент: **Стахнюк Наталія Олександрівна,**
кандидат філологічних наук,
завідувач кафедри
слов'янської філології та загального мовознавства

Кам'янець-Подільський – 2021 року

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 “СЕРДИТІ МОЛОДІ ЛЮДИ”: ГЕНЕЗА, РОЗВИТОК, КОНТЕКСТ	7
1.1 Історико-культурні передумови виникнення руху “сердитих молодих людей” в англійській літературі 50-х рр. ХХ ст.....	7
1.2 “Сердиті молоді люди” у контексті руху контркультури середини ХХ ст.....	11
1.3 Художньо-естетична своєрідність творчості «сердитих молодих людей».....	15
1.4 Рух «сердитих молодих людей» у науково-критичній оцінці.....	23
РОЗДІЛ 2 ТВОРЧІСТЬ КІНГСЛІ ЕМІСА У КОНТЕКСТІ РУХУ «СЕРДИТИХ МОЛОДИХ ЛЮДЕЙ»	27
2.1 Особливості творчої індивідуальності Кінгслі Еміса	27
2.2 Місце роману «Щасливчик Джим» у творчій біографії письменника	29
2.3 Жанрова специфіка роману.....	31
2.3.1 “Щасливчик Джим” як соціально-психологічний роман	31
2.3.3 Риси сатиричного роману в жанровій структурі твору.....	48
2.4 Образна система твору	55
2.4.1 Джиммі Діксон як типовий герой творів «сердитих молодих людей».....	55
2.4.2 Зображення університетського середовища через образи колег Джиммі.....	63
2.4.3 Жіночі образи в романі “Щасливчик Джим”	67
2.4.4 Образи предметного світу та пейзажні образи в романі.....	71
ВИСНОВКИ	76
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	81

ВСТУП

Однією з головних тенденцій розвитку британського суспільства після Другої світової війни була демократизація культури. Багато письменників висловлювали своє негативне ставлення до елітарності та цінностей модернізму, віддаючи перевагу таким жанрам мистецтва, які раніше вважалися низькими, наприклад, детективним і шпигунським історіям, або джазовій музиці. І література, і театр того часу не стояли на місці, домінуючими темами мистецтва становилися теми класової нерівності та британського імперського минулого, суспільство потребувало радикальних змін, літературі потрібно було розсердитися, що зумовило появу нової школи «розсерджених молодих людей» у Британії, яка яскраво представила англійську традицію соціального протесту після Другої світової війни. Літературний рух приніс у прозу і драму нову концепцію, яка повністю відповідала тодішньому суспільно-політичному контексту. У творах представників літературного руху «розсерджених молодих людей» постає низка важливих проблем, із якими зіткнулося покоління британців 1950-60-х років.

Термін «Angry Young Man» вперше був застосований журналістами у критичних висловлюваннях щодо дебютної п'єси драматурга Джона Осборна. Він був першим автором, якого назвали «сердитим», і категорично не схвалював це. Багато письменників того часу погоджувалися з думкою Кінгслі Еміса про те, що рух «сердитих молодих людей» був «фантомом», який створили журналісти [53, с. 182], а не релевантною літературною класифікацією. До категорії «сердитих молодих людей» у 1950-х роках відносили письменників різних за системою їх творчих установок та особливостями поетики, найчастіше об'єднуючи їх загальною тенденцією висловлення невдоволення життям у післявоєнній Британії. Найчастіше до руху «сердитих» відносили Дж. Осборна, К. Вілсона, К. Еміса, Дж. Вейна, Дж. Брейна, А. Сіллітоу. Питання про внутрішню єдність руху

«сердитих молодих людей» викликало суттєві розбіжності у науково-критичних оцінках. Одні дослідники заперечували програмну цілісність групи (Х. Карпентер, Т. Машлер, К. Олсоп, Г. Річі та ін.), інші репрезентативними об'єднувальними факторами називали соціальне походження письменників та їх героїв; отримання освіти у провінційних університетах, синхронну появу на літературній арені (Дж. Барбер, Дж. Гіндін, Д. Солвак, Дж. Хайльперн, Р. Бредфорд). Тому питання щодо залучення того чи іншого письменника до руху «сердитих молодих людей» досі залишається повністю не дослідженим.

Актуальність дослідження. Творчість Кінгслі Еміса, як і інших «сердитих молодих людей» завжди привертала увагу літературознавців. Різномасштабним дослідженням творчого доробку представників даного літературного руху присвячені праці закордонних та вітчизняних дослідників англійської літератури В. Аллена, Дж. Гіндіна, Дж. Горера, Х. Карпентера, Р. Картера та Дж. Макрае, А. Кеттла, Д. Лоджа, К. Олсопа, Г. Річі, Дж. Хайльперна, Р. Хевісона, З. Ванчури, Н. Жлуктенко, В. Івашової, Н. Михальської, П. Палієвського, В. Рубіна, Т. Тимошенкової, Д. Шестакова та ін.. Найчастіше дані розвідки дають або загальне широке уявлення про літературно-культурний феномен «сердитих молодих людей», або за часом не так далеко відстають від дати публікації того чи іншого роману, що дозволяє розглядати їх здебільшого як актуальний критичний відгук.

Серед вітчизняних праць слід відзначити важливу монографію Н. Ю. Жлуктенко «Бунт всередині традиції», в якій подається ґрунтовний аналіз еволюції одного з письменників даного угруповання (Джона Вейна) й характеризуються окремі творчі здобутки інших його представників, а також розвідки Катерини Гільдебрант, та її дисертаційне дослідження, в якому творчість «сердитих молодих людей» (зокрема й К. Еміса) розглядається як феномен британської контркультури. Між тим, окреме дослідження творчості Кінгслі Еміса не лише дозволить визначити його вплив на

формування типологічних рис літератури «сердитих», але й поглибити уявлення про засоби створення його індивідуально-авторської картини світу.

Мета дослідження – з’ясувати роль роману Кінгслі Еміса «Щасливчик Джим» у розвитку літературного руху «сердитих молодих людей».

Для вирішення поставленої мети необхідно вирішити наступні **завдання:**

— висвітлити історико-культурні передумови виникнення руху «сердитих молодих людей»;

— виявити місце «сердитих» у загальному русі контркультури середини ХХ ст.;

— визначити риси, характерні для творчості «сердитих молодих людей»;

— розкрити особливості творчої індивідуальності Кінгслі Еміса;

— визначити місце роману «Щасливчик Джим» у творчій біографії письменника;

— проаналізувати жанрову своєрідність роману «Щасливчик Джим»;

— розглянути своєрідність проблематики даного роману у контексті програмних ідей «сердитих молодих людей»;

— дослідити специфіку образної системи роману «Щасливчик Джим».

Об’єкт дослідження – роман Кінгслі Еміса «Щасливчик Джим».

Предмет дослідження – типологічні риси руху «сердитих молодих людей» в романі Кінгслі Еміса «Щасливчик Джим».

Наукова новизна роботи полягає у спробі окремого аналізу роману «Щасливчик Джим», з метою виявлення типологічної спорідненості з рухом «сердитих молодих людей» та індивідуально-авторської своєрідності Кінгслі Еміса.

Методологічною основою дослідження є загальні висновки сучасного літературознавства. У роботі використано такі методи дослідження:

біографічний, історико-літературний, порівняльно-типологічний та окремі принципи структурно-семантичного аналізу літературно-художнього тексту.

Практичне значення роботи полягає у тому, що отримані результати дослідження розширяють уявлення про історію англійської літератури другої половини ХХ ст. та можуть бути використані при розробці спецкурсів і семінарів, що стосуються англійської літератури даної доби, творчості Кінгслі Еміса та руху «сердитих молодих людей».

Апробація окремих положень дипломної роботи здійснювалась на Науковій конференції студентів і магістрантів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка 5 жовтня 2021 року та шляхом публікації статті у Збірнику наукових праць студентів та магістрантів факультету іноземної філології Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка:

Григорська В. Жіночі образи у романі Кінгслі Еміса «Щасливчик Джим». *Збірник наукових праць студентів та магістрантів факультету іноземної філології Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. Випуск 14. Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня «Рута». С. 60-64.

Обсяг та структура дослідження. Робота складається з двох розділів, вступу, висновків, списку використаних джерел. Її обсяг без списку використаних джерел становить 80 сторінок тексту комп'ютерного набору та списку використаних джерел (87 позицій).

ВИСНОВКИ

Після Другої світової війни люди раділи, що все закінчилося, і чекали кращого майбутнього, повного обіцяних змін і нових можливостей. Тим не менш, невдовзі вони дізналися, що нічого не буває так легко і що багато обіцянок лейбористів, а пізніше й консервативних партій, будуть виконуватися набагато довше, якщо вони коли-небудь будуть виконані. Настрій озлоблення та розчарування у людей панував у тогочасному суспільстві. Влада намагалася створити так звану «державу добробуту». Проводиться реформа освіти, що передбачає перед собою знищення класового поділу та проведення навчання для усіх бажаючих. Проте плани уряду не здійснились. Так у літературі з'явився рух «Сердитих молодих людей», який виражав своє незадоволення з повоєнним розвитком у Британії. Ідейними передумовами творчості «сердитих» були концепції кальвінізму, натуралізму Золя та традицій Діккенса.

Оскільки угруповання «сердитих молодих людей» чинило спротив тогочасному устрою суспільства, то їхній рух став контркультурою. Такі настрої панували не тільки у Британії, а й у Америці («бітники»), Франції («нові ліві», а саме творчість Француази Саган). Рух «сердитих» не складав організованої літературної школи, як і представники американського «бітництва», французьких «нових лівих». У цих угрупованнях було чимало спільних рис: невдоволення соціальним, виклик загальноприйнятими правилами, презирство до конформізму, бунт, пасивність та інше. На протипагу цим двом контркультурам, «сердиті молоді люди» не були настільки епатажними, їхня боротьба мала доволі спокійний характер, проте мала також великий вплив на британське населення тієї доби.

Проведене дослідження дозволило виявити типологічні риси творчості «сердитих молодих людей»:

- по-перше, однією з головних тем у роботах «сердитих молодих людей» є невдоволення нижчого класу соціально-політичною системою, бунт проти соціальної нерівності;
- по-друге, література «сердитих» критикує маньєризм, лицемірство середнього та вищого верств суспільства;
- по-третє, автори часто виділяли соціальний статус молоді, зображували центрального героя розчарованим у житті і незадоволеним своєю роботою і суспільством, де він непридатний і позбавлений прав;
- по-четверте, література «сердитих молодих людей» повстала проти умовності, проти всіх прийнятих ідеалів;
- по-п'яте, в центрі розповіді стоїть нетрадиційний герой, антигерой, що належить до робітничого класу, соціально-уразливий, розчарований, який часто вдається до перелюбу та сп'яніння, щоб ухилитися від складнощів життя. Загальною рисою героїв є те, що наприкінці вони приймають ті ж цінності суспільства, які спочатку критикують і відкидають. Їхнє бажання стати членами вищих верств середнього класу настільки велике, що вони готові забути та відкинути всі цінності, якими вони захоплювалися раніше;
- по-шосте, образи жіночих персонажів розкривають витончене, неминуче негативне ставлення до них, жінки не тільки ніколи не виступають головними героями, а й часто сприймаються агресивно, як пасивні об'єкти тирад чоловічих персонажів.

Поява на літературній арені такого угруповання як «сердиті молоді люди» викликало у літературознавців великий інтерес. Першою проблемою, яка цікавила дослідників, була єдність письменників даного угруповання, адже деякі з них заперечували факт членства у цьому русі. Більшість літературознавців (Н. Михальська, Б. Бредборд та інші) сходяться на думці, що всіх цих авторів об'єднує проблематика, але вони не є членами

угруповання. Вони не є літературних напрямом, просто їхні твори друкувалися під палітуркою «сердитих».

Роман Кінгслі Еміса «Щасливчик Джим» не можна назвати суто автобіографічним твором, проте особистий університетський досвід автора дав деяку базу для формування образу головного героя. Біографічний підхід при вивченні творчої індивідуальності автора дозволив поглянути на роман «Щасливчик Джим» у літературі «сердитих» з нової точки зору. «Сердитий» герой, Джим Діксон, увібрав у собі ключові моменти біографії автора, проте, як показав аналіз, у тексті було реалізовано виключно негативні моменти біографій письменника, що з певної точки зору характеризує героїв, а й дає можливість припустити, що автор протиставляв себе соціальному оточенню, що сформувався у 50-тих роках ХХ століття. Кінгслі Еміс, який значний час витратив на навчання та викладання в університеті зображує Джиммі Діксона викладачем на кафедрі історії, проте герой, протиставлений автору, тяги до викладання та предмета не відчуває, а лише намагається знайти робоче місце.

У творі втілено багато рис соціально-психологічного роману: соціальна проблематика, класова стратифікація суспільства, гегемонія правлячого класу. Автор використовує різні психологічні типи при змалювання персонажів роману. Роман Еміса «Щасливчик Джим» також втілює у собі риси університетського роману, який почав з'являтися після Другої світової війни у Британії. Особливою рисою університетського роману Кінгслі Еміса є антиінтелектуалізм. Висміюючи недоліки суспільства, автор використовує різні засоби комедійного, що дає нам підставу говорити, що це сатиричний роман. Зображуючи жорстокість, лицемірство та самообман людини Еміс викликає у нас «сатиричні емоції». Еміс використовує пародію, фарс і сатиру, щоб висміяти фальшивість академічного життя. Лицемірство та марнославство в академічному житті в основному репрезентується професором Велчем та редактором Катонем. Через неефективність Велча у своїй професії, Еміс критикує та висміює академію. Погляди Діксона щодо Велча показують не тільки його професійну некомпетентність, а й залежність

від нього. Об'єктом критики та глузувань у романі є «неприємні» речі та люди. Кінець роману підкреслює цінність чесності та терапевтичної функції комедії в постмодерному житті. Варто відзначити, що саме гумор допомагає герою впоратися з антагоністичними силами у своєму житті.

Роман «Щасливчик Джим» є пародією на гротескну реальність післявоєнного суспільства. Гумор не тільки рятує героя, але і має катарсичний вплив на читача. Як сатиричний твір, роман висміює моральні недоліки, гротескну нелюдність і лицемірство вищих чинів і має на меті виправити недоліки. Як показує приклад Джима Діксона, комедія служить потужною зброєю для боротьби із соціальною нерівністю

Детальне вивчення літератури «сердитих молодих людей» у співвідношенні з історично-культурним підтекстом, особливостями творчої індивідуальності Кінгслі Еміса дозволило створити більш розгорнуте уявлення про роман «Щасливчик Джим» у контексті даного руху, про образи літературних героїв цього твору, так і про жанрову своєрідність. Виділені історичні та біографічні особливості дозволили визначити механізм виникнення внутрішнього бунту Джима Діксона, який часто згадується у дослідженнях даного явища, проте не розглядається детально.

У романі «Щасливчик Джим» представлено реалістичне середовище та реальні ситуації, з якими стикаються персонажі роману. Через образ Джима Діксона, головного героя роману, ми переживаємо втрату особистості в реальному світі та її боротьбу з перешкодами, які зустрічаються на її шляху. Джим – аутсайдер, який намагається вписатися у новий світ в університеті. Головний герой зображений як звичайна людина своєї епохи, яка бореться у своєму житті з різними негараздами: фінансовими, психологічними та соціальними. Його життя важко назвати щасливим, він робить помилки, стикається з труднощами, поступається іншим, щоб досягти того чого насправді бажане. У романі Джим Діксон постає антигероєм.

Дослідивши університетське середовище через образи колег Джиммі, можна побачити, що насправді друзів на роботі немає у головного героя. Всі

вони принижують його через соціальний статус, хоча крім цього у них немає нічого. Професор Велч втілює у собі всю претензійність цього суспільства. Він показує аристократичні манери, проте крім цього у нього нічого немає. У образі професора Велча автор змальовує безглуздість тогочасного суспільства.

Аналіз жіночих образів у романі «Щасливчик Джим» дозволяє зробити висновок, що своїм твором Кінгслі Еміс висловив стурбованість, розвитком феміністичних ідей, діяльністю лейбористської партії та державною політикою соціального забезпечення. Сердиті молоді люди популяризували новий консерватизм повоєнного періоду, який спирався на індивідуалізм, економіку вільного ринку та споживацтво. Всі ці риси знаходимо у жіночих образах роману. І хоча у фіналі твору Джим отримує і дівчину, і кращу роботу, все це лише стає підтвердженням того факту, що представники нижчого класу можуть піднятися соціальною драбиною лише випадково. Адже все відбувається не внаслідок вчинків Джима, а як результат його везіння. Стосунки з Крістін дозволяють герою піднятися на сходинку вище у суспільній ієрархії, перетворюючи жінку на певний символ соціального статусу.

У своєму романі Кінгслі Еміс надає великої ролі образам предметного світу та образам пейзажу. Доволі часто зображення природи передає настрої героїв, а часом навіть контрастує з ними, цим наче натякаючи персонажу, що є надія на світле майбутнє. Предметний світ у романі протиставляє основну проблематику роману: класову нерівність. Речі представників вищого класу (будинки Велчів, їхня машина) протиставляється речам Діксона, представника нижчого стану суспільства (кімната героя). Предметні образи у романі «Щасливчик Джим» представлені у вигляді опозиції «багатство-нестатки».

Отже, у процесі аналізу роману Кінгслі Еміса «Щасливчик Джим» було виявлено його внутрішню спорідненість з типологічними рисами руху «сердитих молодих людей», такі як класова проблематика, незадоволеність

своїм життям літературного героя, небажання щось змінити, наявність антигероя, вороже суспільство, бунт.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Анциферова О. Ю. Университетский роман: Жизнь и законы жанра. Вопросы литературы. 2008. №4. Июль-август. С. 264-295.
2. Артамонов С. Д. История зарубежной литературы XVII-XVIII веков. Москва : Просвещение, 1978. 608 с.
3. Бахтин М. М. Эстетика словесного творчества. Москва : Искусство, 1986. 445 с.
4. Брандес М. П. Стилистика текста Теоретический курс : учебник. 3-е изд., перераб. и доп. М. : Прогресс-Традиция : ИНФРА-М, 2004. 416 с.
5. Бунин А. В., Саваренская Т. Ф. Градостроительство XX века в странах капиталистического мира. Том второй. Москва : Стройиздат, 1979. 415 с.
6. Валгина Н. С. Теория текста. Москва : Логос, 2003. 173 с.
7. Вершинина Н. Л., Волкова Е. В. Илюшин А. А. и др. Введение в литературоведение. Москва : Оникс XXI век, 2007. 416 с.
8. Гільдебрант К. Й. Творчість «сердитих молодих людей» як феномен британської культури контркультури середини XX століття : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук :10.01.04. Сімферополь, 2011. 19 с.
9. Гільдебрант К. Й. Проблема ідейно-естетичної генези художньої системи групи «сердитих молодих людей» (традиція Діккенса). Сімферополь : Кримський архів, 2008. С. 7-16.
10. Гільдебрант К. Й. Типологічна спорідненість ідейно-естетичних позицій та художніх програм англійських «сердитих молодих» і американських «бітників». Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка : Філологічні науки. Випуск 20. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2009. С. 103-107.
11. Гільдебрант К. Й. Авторська концепція людини та ціннісна орієнтація персонажа у творах «Сердитих молодих людей». Збірник наукових праць. Сімферополь : Кримський Архів, 2012. С. 50-59.

12. Гільдебрант К. Й. Особливості жанру романів «Сердитих молодих» письменників. Збірник наукових праць. Познань, 2014. С. 19-21.
13. Ивашева В. Английский роман пятидесятих годов. Иностранная литература, 1958. С. 211-217
14. Ивашева В. В. Английская литература XX век. Москва : Просвещение, 1967. 515 с.
15. Красавченко Т. Н. Английская литературная критика XX века. Москва : ИНИОН, 1995. 282 с.
16. Лозинская Е. В. Жанр. Западное литературоведение XX века. Москва : Intrada, 2004. 560 с.
17. Лотман Ю. М. О поэтах и поэзии : анализ поэтического текста : статьи и исследования / Ю. М. Лотман. СПб. : Искусство-СПБ, 1999. 847 с.
18. Лотман Ю. М. О русской литературе. - СПб. : Искусство-СПБ, 1997. 845 с.
19. Лотман Ю. М. Вместо заключения о роли случайных факторов в истории культуры. Таллин : Александра, 1992. С. 550-565.
20. Луков А. В. Молодой герой в литературе. Энциклопедия гуманитарных наук. №1. Москва : МосГУ, 2005. С. 141-147.
21. Люксембург А. М, Давидович В. Е. Англо-американская университетская проза. Ростов : Изд-во Ростовского университета, 1988. 280 с.
22. Николаев Н. И. К вопросу об уточнении понятия "Литературный герой" Вестник северного (арктического) федерального университета. Серия: гуманитарные и социальные науки. №3. Архангельск, 2012. С. 100-104.
23. Новикова В. Г. Британский социальный роман в эпоху постмодернизма. Нижний Новгород : Изд-во ННГУ им. Н.И. Лобачевского, 2013. 439 с.
24. Овчинникова Ф. Г. К вопросу об эволюции реализма в творчестве Диккенса. Учен. записки Ленингр. пед. ин-та, 1955. С. 113-155.

25. Осипов В. Британия. 60е годы. Москва : Издательство политической литературы, 1967. 304 с.
26. Парсонс Т. О социальных системах. Москва : Академический проект, 2002. 832 с.
27. Петрова Е. А. Особенности индивидуально-авторского стиля Кингсли Эмиса (на материале романа «Счастличик Джим»). Вестник Вятского государственного университета, 2017.
28. Петрухіна Л. Пейзаж у контексті теорії літератури (на матеріалі слов'янської поезії). Проблеми слов'язознавства : зб. наук. пр. Львів, 2002. С. 125–134.
29. Позин В. Современный английский театр. Москва : Искусство, 1964. 256 с.
30. Рожков Н. Психоаналитическая педагогика: теория и технологии. Москва : МАБИВ, 2013. 350 с.
31. Розенталь Д. Э., Теленкова М. А. Словарь-справочник лингвистических терминов. Изд. 2-е. Москва : Просвещение, 1976. 400 с.
32. Рошак Т. Истоки контркультуры (Новая философия). Москва : АСТ, 2014. 384 с.
33. Рубин В. Что же дальше, Джим Диксон? Москва, 1960. С. 215-221.
34. Соловьева Н. А. Английская драма за четверть века (1950-1975 гг.). Москва : Изд-во МГУ, 1982. 108 с.
35. Тамарченко Н. Д. Теория литературы. Москва : Академия, 2004. С. 44-368.
36. Тимошенко Т. М. Проза «рассерженных» в контексте английской литературы середины 20 столетия. Вісник Харківського національного університету, 2000. С. 280-286.
37. Топоров В. Н. Вещь в антропоцентрической перспективе. Аequinox. Москва, 1993. С. 70-94.

38. Урнов Д. О «потерянных» и обретающих . Москва : Юность, 1962. С. 69-74.
39. Adelman P. Part Three: Assessment. *The Rise of the Labour Party, 1880-1945*. 3rd ed. Routledge, 2014. P. 90-100.
40. Allsop K. *The Angry Decade: a survey of the cultural revolt of the nineteen-fifties*. London : P. Owen, 1964. 220 p.
41. Amis K. *Lucky Jim*. London : Victor Gollancz Ltd. London, 1984. 256 p.
42. Amis K. *Memoirs*. London, 2004. 400 p.
43. Barnhart R. *The Barnhart Concise Dictionary of Etymology*. New York, 1995. P. 10-129.
44. Beveridge W. H. *The Pillars of Security: And Other War-Time Essays and Addresses*. London, 1943. 218 p.
45. Blamires H. *Twentieth-Century English Literature*. London, 1986 (1982). P. 120-267.
46. Blanden J. and Stephen M. *Educational Inequality and the Expansion of UK Higher Education*. *Scottish Journal of Political Economy*, 2004. P. 230-249.
47. Boliver V. *Expansion, Differentiation, and the Persistence of Social Class Inequalities in British Higher Education*. London, 2010. P. 229-242.
48. Bourdieu P. *Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste*. Cambridge, Mass : Harvard University Press, 1984. 624 p.
49. Bradbury M. *The Modern British Novel*. London : Penguin Books, 1994. P. 50-528.
50. Bradford R. *Lucky Him: The Life of Kingsley Amis*. London and Chester Springs : Peter Owen, 2001. 400 p.
51. Brannigan J. *Literature, Culture and Society in Postwar England 1945-1965*. Lampeter : Edwin Mellen Press, 2002. P. 10-34.
52. *British Fiction after Modernism: The Novel at Mid-Century*. Eds. MacKay M. and Stonebridge L. Basingstoke : Palgrave Macmillan, 2007.

53. Carpenter H. *The Angry Young Men: A Literary Comedy of the 1950s*. London: Penguin Books Ltd, 2002. 264 c.
54. Castronovo D. *Blokes: The Bad Boys of British Literature*. London : Continuum, 2009. 197 c.
55. *Conversations with Kingsley Amis*. Ed. De Pietro Th. Jackson : University Press of Mississippi, 2009.
56. Eastman J. K. Dissimilar Discourses: The Realism of Amis's Conversations in *Lucky Jim*. *Revista Alicantina de Estudios Ingleses*, 1989. P. 43-51.
57. Eustace R. *British Higher Education and the State*. London, 1982. P. 283-294.
58. Fallis R. «Lucky Jim» and Academic Wishful Thinking. *Studies in the Novel*. № 9 (1). London, 1982. P. 65-72.
59. Galvani R. The Changing Experience of English Secondary Education. *Reflecting Education*. 2010. P. 75-89.
60. Gardner P. *Kingsley Amis*. Boston: Twayne Publishers, 1981. 174 p.
61. Gindin J. *Postwar British Fiction: New Accents and Attitudes*. Santa Barbara : Greenwood Press, 1976.
62. Gramsci A., Quintin H., and Geoffrey N. -S. *Selections from the Prison Notebooks of Antonio Gramsci*. New York : International Publishers, 1989. P. 87-114.
63. Harkness, B. The lucky crowd: Contemporary British fiction. *The English Journal*, 1958. P. 387-397.
64. Jacobs E. *Kingsley Amis: A Biography*. London : Hodder and Stoughton, 1996. 393 p.
65. Keulks G. *Father and Son: Kingsley Amis, Martin Amis and the British Novel since 1950*. Wisconsin : University of Wisconsin Press, 2003. P. 5-302.
66. Kumar K. The Social and Cultural Setting. In: FORD, B. (Ed.) : *The New Pelican Guide to English Literature*. London, Penguin, 1983. P. 15-64.

67. Kyzlinková, Lidia. *History of Britain*. Brno: Jazyková škola, 1987.
68. Larkin P. "An Interview with Paris Review," *Required Writing: Miscellaneous Pieces 1955-1982* (Faber & Faber, Ltd., 1983). 59 p.
69. Laskowski W. E. *Kingsley Amis*. New York: Twayne Publishers, 1998. 166 c.
70. Leader Z. *The Life of Kingsley Amis*. New York : Pantheon Books, 2007. 1008 p.
71. Lodge D. Introduction. *Lucky Jim*, by Kingsley Amis, 1991, Clay Ltd., England, 1986. C. 3-11.
72. Lodge D. *Small World*. London, Penguin, 1995. 352 p.
73. Marwick A. *British Society since 1945* . London: Penguin Books, 1990. 528 p.
74. Marwick A. *Culture in Britain since 1945*. Oxford, Blackwell, 1991. 206 p .
75. McKibbin R. *Classes and Cultures: England 1918-1951*. Oxford : Oxford University Press, 1998. 562 p.
76. Moberly W. H. *The Crisis in the University*. London : SCM Press, 1949. P. 2-52.
77. Moseley M. «Amis, Father and Son» in *A Companion to the British and Irish Novel 1945 - 2000*. Brian W. Shaffer (Ed.). Oxford : Blackwell Publishing, 2005. P. 302-360.
78. Neville O. "The English Stage Company and the Dramatic Critics". In: FORD, B. (Ed.) : *The New Pelican Guide to English Literature*. London, Penguin, 1983. P. 261-280.
79. Parker, R. B. *Farce and Society: The Range of Kingsley Amis*. *Wisconsin Studies in Contemporary Literature*. 1961. P. 27-38.
80. Powell N. *Amis & Son: Two Literary Generations*. London : MacMillan, 2008. 448 p.
81. Quinn A. *Figures of Speech: 60 Ways to Turn a Phrase*. California : Hermagoras Press, 1993. 103 p.

82. Salwak D. «The 'Angry' Decade and After» in *A Companion to the British and Irish Novel 1945-2000*. Brian W. Shaffer (Ed.). Oxford : Blackwell Publishing, 2005. P. 21-31.
83. Salwak D. and Grove K. "Kingsley Amis" in *Notable British Novelists, Volume 1*. Carl Rollyson (Ed.). Pasadena : Salem Press, 2001. P. 6-20.
84. Shattock M., and Robert B. *The British University Grants Committee 1919-83: Changing Relationships with Government and the Universities*. Higher Education. 1984. P. 471-499.
85. Singleton R. *The Angry Young Man Movement and Its Influence on Lucky Jim, Look Back in Anger, and A Clockwork Orange*. *Journal of Undergraduate Research : LaGrange College*. 2013. P. 50-63.
86. Smith A. *Reflections on Secondary Education Policy in England and Wales since the 1944 Act*. *Education Research and Perspectives*. 2007. P. 115-135.
87. Womack K. *Postwar Academic Fiction*. New York : Palgrave, 2002. 207 p.